

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології
Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ідея гідності в історії європейської філософії

Рівень вищої освіти: Бакалавр

Освітня програма: Філософія

Спеціальність: 033 Філософія

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Ідея гідності в історії європейської філософії
Освітня програма	Філософія
Спеціалізація (за наявності)	
Спеціальність	033 Філософія
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Освітній рівень	Бакалавр
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс / семестр	Другий / Другий
Викладач (-і)	Дойчик Максим Вікторович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Контактний телефон викладача	0955702451
E-mail викладача	maksym.doichyk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Денна форма навчання (лекції, семінарські заняття)
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/1328/
Консультації	Консультації проводяться у вівторок 11.55 відповідно до Графіку індивідуальних занять зі студентами, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kfsr.pnu.edu.ua/ Також можливі консультації шляхом листування через електронну пошту, зокрема, що стосується погодження тематики та змісту індивідуальних науково-дослідних завдань. Онлайн консультації можуть бути організовані за бажанням студентів з використанням Viber (+380955702451).
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>В межах лекційного викладу та семінарської практики з «Ідея гідності в історії європейської філософії» акцент робиться на історико-філософській складовій осмислення ідеї гідності, а також на опрацюванні пов'язаних з нею філософських ідей та понять.</p> <p>Курс лекцій присвячено розгляду ідеї гідності у діахронному та синхронному вимірах, особливостям її розуміння в період Античності, Середньовіччя, Відродження, Нового часу та на сучасному етапі. Зміст семінарських занять цілком корелює з лекційним матеріалом, оскільки їхня мета полягає у поглибленому вивченні матеріалу, що, як передбачається, дозволить студентам виробити власну світоглядно-ціннісну позицію. Завдання, які покликана вирішити пропонована дисципліна, включають не лише засвоєння знань, але й набуття студентами вмінь опрацьовувати самостійно навчальну літературу, критично мислити та висловлювати свою точку зору на основні світоглядно-ціннісні питання. Зазначений курс спрямований на розвиток здатності студентів самостійно набувати і удосконалювати знання та вміння через пошук, читання і реферування філософської наукової літератури.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета викладання даного курсу – допомогти студентам зрозуміти значення ідеї гідності як світоглядно-етичного принципу, який лежав в основі індивідуального самовизначення людини у соціальній, культурній, історичній тощо реальності та формував образ, сенс і долю людини на різних етапах історичного розвитку у відмінних соціокультурних середовищах, в сучасному світі.</p> <p>Основними завданнями вивчення дисципліни є вироблення умінь та навичок, закріплення отриманого після прочитаної лекції та самостійної роботи знання про соціокультурні передумови становлення та парадигмальну своєрідність різних смислових вимірів ідеї гідності.</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: характерні риси античного, середньовічного, ренесансно-гуманістичного,</p>	

новочасного та сучасного погляду на ідею гідності, що стала основою європейської цивілізації.
вміти: застосовувати здобуті знання у навчальній та професійній діяльності, орієнтуватися у світоглядних парадигмах, критично оцінювати соціальні, культурні, політичні та інші процеси.

4. Загальні та фахові компетентності

Загальні компетентності:

- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку цінностей європейської цивілізації, їх значення у становленні суспільства, техніки і технологій.
- Здатність захищати свою честь і гідність, реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- Здатність усвідомлювати рівні можливості.

Фахові компетентності:

- Знання і розуміння особливостей концептуалізації ідеї гідності в історії європейської філософії від Античності до Модерну.
- Повага до честі та гідності людини як найвищої соціальної цінності в Україні та світі, розуміння її природи.
- Знання та розуміння міжнародних стандартів прав людини, зокрема, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

5. Програмні результати навчання

Вивчення курсу «Ідея гідності в історії європейської філософії» забезпечує такі **програмні результати навчання:**

- Здійснювати аналіз суспільних процесів крізь призму ідеї гідності.
- Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми світового, континентального, державного, регіонального чи локального характеру.
- Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості, толерантності, поваги до гідності людини.

6. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язкова / вибіркова
2	Усі	2	вибіркова

Тематика курсу

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.

Змістовий модуль 1. Ідея гідності в історії європейської філософії.

Тема 1: «Поняття гідності людини в історії античної філософії».			
1. Ідея гідності людини у сократичних діалогах Платона.	4	4	16
2. Специфіка розуміння категорії «гідність» у поглядах Аристотеля.			
3. Соціальний вимір гідності людини у філософії стоїцизму.			

<p>Тема 3: «Розвиток ідеї гідності людини у філософії Середньовіччя, Відродження та в ідейних здобутках Реформації».</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема гідності людини у християнській апологетиці. 2. Концептуальне окреслення розуміння гідності у християнській патристиці. 3. Антиномічний вимір гідності людини у філософії Аврелія Августина. 4 Тлумачення ідеї гідності у філософії доби Відродження. 5. Розвиток концепту гідності людини в духовному досвіді Реформації (Мартін Лютер, Жан Кальвін). 	4	8	16
<p>Тема 4: «Особливості розуміння гідності людини у філософії Нового часу»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постановка та розв’язання проблеми гідності людини у філософії Нового часу (Рене Декарт, Френсіс Бекон, Джон Лок). 2. Раціоналістично-утилітарний підхід Томаса Гобса до осмислення ідеї гідності. 3. Ідея гідності у філософії Жана-Жака Русо та її значення для сучасності. 4. Імануїл Кант: спроба категоріального визначення гідності. 	2	2	8
<p>Тема 5: «Індивідуалістичний підхід до ідеї гідності людини в європейській філософії XIX-XX ст.»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гідність генія як ідеал у філософії Артура Шопенгауера. 2. Етико-екзистенційний вимір розуміння гідності людини у поглядах Сьорена К’єркегора. 3. Некласичний вимір розуміння гідності людини у філософії Фрідріха Ніцше. 4. Гідність особистості у світлі філософського ідеалізму Памфіла Юркевича. 5. Ідея гідності в сучасному історико-філософському дискурсі. 	2	4	20
Змістовий модуль 2. Контрольна робота.			
Підсумкова тестова контрольна робота			
ЗАГ.:			
	12	18	60
7. Система оцінювання курсу			
Загальна система оцінювання курсу	<p>При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), здобуті при поточному оцінюванні, контрольному тестуванні під час аудиторних занять (45 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи (25 балів), при виконанні одного індивідуального завдання (25 балів), а також бали, отримані за відвідування лекцій (5 балів).</p> <p>Студент, який не набрав 50 залікових балів за відомістю №1, користується повторним правом отримати допуск на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов’язкове комп’ютерне тестування.</p> <p>Студент, який не набрав мінімальних 50 залікових балів (з можливих 100 балів) за відомістю №1, користується повторним правом на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов’язкове комп’ютерне тестування.</p>		

Шкала оцінювання: національна та ECTS	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
	90 – 100	A	відмінно	зараховано
	80 – 89	B	добре	
	70 – 79	C		
	60 – 69	D	задовільно	
	50 – 59	E		
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмової роботи	Вивчення дисципліни передбачає <u>обов'язкове</u> виконання всіма студентами письмової модульної тестової контрольної роботи. Робота виконується на 9 семінарському занятті та охоплює весь зміст навчальної дисципліни. Максимальний бал за контрольну роботу становить 25 балів.			
Лекційні заняття	Максимальна кількість балів за відвідані лекційні заняття може становити 5 балів.			
Семінарські заняття	Оцінюється робота студентів на 9 семінарських заняттях упродовж семестру за усний та тестовий компоненти цієї роботи. Максимальна кількість балів за роботу на семінарських заняттях може становити 45 балів.			
Індивідуальне завдання	Максимальна кількість балів за виконання індивідуального завдання (мультимедійної презентації) може становити 25 балів.			
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні, контрольному тестуванні під час аудиторних занять (45 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи (25 балів), при виконанні одного індивідуального завдання (25 балів), а також бали, отримані за відвідування лекцій (5 балів).</p> <p>Студент, який не набрав 50 залікових балів за відомістю №1, користується повторним правом отримати допуск на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне тестування.</p>			
Підсумковий контроль	Залік			

7. Політика курсу

- Інформація щодо результатів тестування, виконання індивідуальних / групових робіт, презентації результатів самостійної роботи, загальна оцінка змістового модуля в цілому надається кожному студенту індивідуально. Неприпустимими є плагіат та списування.
- Присутність і робота студентів на лекційних, семінарських заняттях є обов'язковою. Планується виконання студентами обов'язкових та додаткових декількох видів письмових робіт: обов'язкової письмової контрольної роботи, письмових тестових завдань за темами, винесеними на самостійне опрацювання, письмових експрес-опитувань на семінарських заняттях тощо, а також додаткових індивідуальних завдань, презентацій. Під час навчання в режимі онлайн присутність студента фіксується за наявності включеної відеокамери та прописаного ідентифікатора (прізвище та ім'я студента). Теоретичні матеріали з курсу, а також додаткові ресурси для його засвоєння є доступними на сайті дистанційної освіти (за поданим вище посиланням), у бібліотеці університету та у форматі електронної інформації на сайті бібліотеки університету <http://lib.pnu.edu.ua/>, <https://d-learn.pnu.edu.ua/>.
- При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні

досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні, контрольному тестуванні під час аудиторних занять (45 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи (25 балів), при виконанні одного індивідуального завдання (25 балів), а також бали, отримані за відвідування лекцій (5 балів).

Студент, який не набрав 50 залікових балів за відомістю №1, користується повторним правом отримати допуск на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне тестування.

4. Контактні дані для онлайн допомоги та консультування:

Викладач: Дойчик Максим Вікторович, maksym.doichyk@pnu.edu.ua,

Студентська академічна група у viber.

Онлайн консультації також можуть проводитись з використанням Viber (+380955702451).

5. Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за покликанням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Неетична поведінка, порушення академічної доброчесності можуть призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/04/Polozhennia-pro-poriadok-perevedennia-vidrakhuvannia-ta-ponovlennia-studentiv-vyshcheykh-zakladiv-osvity-1996.pdf>

8. Рекомендована література

1. Всесвітнє дослідження цінностей [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.worldvaluessurvey.org/>
2. Декларація принципів толерантності (прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО 16 листопада 1995 року) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_503
3. Загальна декларація прав людини. Принята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Ассамблеї ООН від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Договір про Європейський Союз. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / пер. Геннадія Друзенка та Світлани Друзенко, за заг. ред. Геннадія Друзенка. К.: «К.І.С.», 2010. С. 31–72. / <http://lib.pu.if.ua/lib/>
5. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст] : монографія. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
6. Дойчик М.В. Толерантність як вияв гідності нації. *Гілея. Науковий вісник*. 2008. Вип. 15. С.273–280.
7. Дойчик М.В. Ідея гідності у філософії Томаса Гоббса. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. К. : «Видавництво «Гілея», 2018. Вип. 132 (5). С. 150–156.
8. Дойчик М. В., Гоян І. М. Егалітаристський підхід до розуміння гідності людини у соціально-етичній концепції Джона Локка. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2018. Вип. 138 (11). Ч.2. Філософські науки. С. 12–16.
9. Дойчик М. В. Гідність генія у філософській творчості А. Шопенгауера. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2016. Вип. 111 (8). С. 249–254.
10. Дойчик М. В. Гідність особистості у світлі філософського ідеалізму П. Юркевича. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2015. Вип. 100 (9). С. 116–121.
11. Дойчик М. В. Етико-екзистенційний вимір розуміння гідності людини у філософській творчості С. К'єркегора. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2016. Вип. 107 (4). С. 172–177.
12. Дойчик М.В. Юстин Мученик: перший досвід філософського осмислення

- християнського розуміння гідності. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія: Філософія*. 2018. Вип. 806. С. 132–138.
13. Йосипенко С. Європа як філософська тема і політична проблема. *Філософська думка*. 2010. № 1. С. 76–88.
  14. Історія європейської ментальності / За ред. Петера Дінцельбахера. Переклав з нім. Володимир Кам'янець. Львів: Літопис, 2004. 720 с.
  15. Крепон Марк. Європейські іншості. *Філософська думка*. 2010. № 1. С. 89–99.
  16. Комісар Л., Чехун Н. Концепт «Європейські цінності» в міждисциплінарному вимірі: рефлексія і практика. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2018. №1(27). С.54-59.
  17. Малахов В.А. Етика: Курс лекцій. Навч. посібник. 4-те вид. К.: Либідь, 2002. 384 с.
  18. Питання в тому, чи знайдемо ми об'єднавчі теми для нової Європи. *Філософська думка*. 2010. № 1. С.100–113.
  19. Онуфрієнко Н.О. Європейські цінності у професійній підготовці вчителів історії. *Точка зору*. С.134–137.
  20. Попович М.В. Поверхневі і глибинні ціннісні зв'язки. Європейська система цінностей [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.pu.if.ua/lib/>
  21. Сахань О.М., Шевчук Н.В. Європейські цінності як запорука процвітання: український вибір. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2018. №2(37). С.177–196.
  22. Цінності об'єднаної Європи. Київ: ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив», 2013. 45 с.
  23. Чекаленко Л., Васильєва М. Європейські цінності, що засновані на духовній, моральній та історичній спадщині народів Європи. *Зовнішні справи. Політичні науки*. №10. С.14-17.
  24. Хартія засадничих прав Європейського Союзу. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / пер. Геннадія Друзенка та Світлани Друзенко, за заг. ред. Геннадія Друзенка. К.: «К.І.С.», 2010. С. 485–501. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.pu.if.ua/lib/>
  25. Хартія засадничих прав Європейського Союзу. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору)/ пер. Геннадія Друзенка та Світлани Друзенко, за заг. ред. Геннадія Друзенка. К.: «К.І.С.», 2010. С. 485–501.
  26. Щербакова Ю. Цінності об'єднаної Європи: монографія. Київ : ВЦ «Академія», 2014. 208 с.
  27. Doichyk M. Protestant view on Human Dignity from the perspective of Max Weber's methodological individualism: social potential. *Релігія та Соціум: міжнародний часопис*. 2018. № 1-2 (29-30). С. 71–77.
  28. Doichyk M. Cultivating dignity in Jean-Jacques Rousseau's social-ethical conception: gender aspect. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські науки*. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2018. Випуск 21. С.16–22.
  29. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2019). The Idea of Dignity in Contemporary Scientific Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 2(2), 3-12. <https://doi.org/10.15421/341919>
  30. Duliba, Y., Ovcharuk, S., Doichyk, M., Hoian, I., Vergolyas, M., & Sarancha, I. (2022). The Transformation of the Global Civil Society during the Covid-19 Pandemic. *Postmodern Openings*, 13(1), 436-449. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/406> (Web of Science).
  31. Prepotenska, M., Ovsiankina, L., Smyrnova, T., Rasskazova, O., Cherednyk, L., & Doichyk, M. (2022). Tolerance as a Communicative and Socio-Cultural Strategy of Social Agreements. *Postmodern Openings*, 13(1), 291-312. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/397>

(Web of Science).

32. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2021). Epistemological Premises for the Concept of Dignity in John Locke's Philosophical Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 4(1), 3-12. <https://doi.org/10.15421/342101>

9. Програмові вимоги

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

з навчальної дисципліни «Ідея гідності в історії європейської філософії»
для студентів усіх спеціальностей

1. Поняття «гідність».
2. Ідея гідності у сократичних діалогах Платона.
3. Специфіка розуміння ідеї гідності, громадянського служіння у поглядах Аристотеля. Пайдея.
4. Людяність, людинолюбство, гідність, громадянське служіння у філософії стоїцизму (Цицерон. Сенека).
5. Ідея гідності у філософії стоїцизму Епіктета та Марка Аврелія.
6. Християнська апологетика про гідність людини (Юстин Мученик, Климент Олександрійський, Афінагор Афінянин, Оріген, Тертуліан та ін.).
7. Концептуальне окреслення ідеї гідності у християнській патристиці (Афанасій Великий, Василь Великий, Григорій Богослов, Іван Золотоустий).
8. Ідея гідності у філософії Аврелія Августина.
9. Особливості концептуалізації ідеї гідності у філософії доби Відродження.
10. Вплив Реформації на концептуалізацію ідеї гідності (Мартін Лютер, Жан Кальвін). Ідеї моральної автономності людської особистості, свободи совісті, ідеї професії як критерію гідності.
11. Постановка та розв'язання проблеми гідності людини у філософії Нового часу (Рене Декарт, Френсіс Бекон, Джон Лок).
12. Раціонально-утилітарний підхід Томаса Гобса до осмислення ідеї гідності.
13. Ідеали Просвітництва та їх значення для становлення європейської цивілізації.
14. Ідея гідності у філософії Жана-Жака Русо та її значення для сучасності.
15. Імануїл Кант: спроба категоріального визначення гідності.
16. Індивідуалістичний підхід до ідеї гідності людини в європейській філософії XIX ст.
17. Гідність генія як ідеал у філософії Артура Шопенгауера.
18. Етико-екзистенційний вимір розуміння гідності людини у поглядах Сьорена К'єркегора.
19. Некласичний вимір розуміння гідності людини у філософії Фрідріха Ніцше.
20. Гідність особистості у світлі філософського ідеалізму Памфіла Юркевича.
21. Ідея гідності та її значення для процвітань суспільства.
22. Ідея гідності в сучасному історико-філософському дискурсі.
23. Етимологічні витоки та змістові конотації терміна «гідність».
24. Гідність як базова європейська цінність. Правове забезпечення ідеї гідності.

Підготував: проф. Дойчик М.В.

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

Викладач

М.В. Дойчик